

¹והסר לעל מלכך והעבר רעה מבשרך כיהילדות והשחרות הבל - Koheles 11:10
 והסר כעס. דברים המכעיסים את המקום, והעבר רעה. יצר הרע. Rashi:

הלכות דעות פרק ב

ה [ג] ויש דעות שאסור לו לאדם לנהג בהן בבינונית, אלא יתרחק עד הקצה האחר--והוא גבה הלב, שאין הדרך הטובה שיהיה האדם ענו בלבד, אלא שיהיה שפל רוח, ותהיה רוחו נמוכה למאד. ולפיכך נאמר במשה רבנו "ענו מאד" (במדבר יב,ג), ולא נאמר ענו בלבד. ולפיכך צוו חכמים, מאד מאד הוי שפל רוח. ועוד אמרו שכל המגביה לבו--כפר בעיקר, שנאמר "ורם, לבבך; ושכחת את-ה' אלהיך" (דברים ח,יד). ועוד אמרו בשמעתא דאית ביה גסות הרוח, ואפלו מקצתה ו וכן הפעס, דעה רעה היא עד למאד; וראוי לאדם שיתרחק ממנה עד הקצה האחר, וילמד עצמו שלא יכעס, ואפלו על דבר שראוי לכעס עליו. ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו, או על הצבור אם היה פרנס, ורצה לכעס עליהם, כדי שיחזרו למוטב--יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי ליסרם, ותהיה דעתו מישבת בינו לבין עצמו, כאדם שהוא מדמה איש בשעת כעסו, והוא אינו כועס ז אמרו חכמים הראשונים, כל הכועס, כאלו עובד עבודה זרה². ואמרו שכל הכועס--אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת ממנו, ואם נביא הוא, נבואתו מסתלקת ממנו. בעלי כעס, אין חייהם חיים; לפיכך צוו להתרחק מן הכעס, עד שניהיג עצמו שלא ירגיש אפלו לדברים המכעיסים. וזו היא הדרך הטובה, ודרך הצדיקים: הו עלוביו, ואינו עולביו; שומעיו חרפתם, ואינו משיביו; עושי מאהבה, ושמחין ב"ביסורים. עליהם הכתוב אומר, "ואהביו, כצאת השמש בגברתו"

ואמר ר' חנינא

אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא א"כ מכריזין עליו מלמעלה³

R' Aharon Lichtenstein zt'l teaches, "Anger is dehumanizing; it expresses a loss of self-control. Instead of a person being the master of his passions, he has become their slave. This is why it is 'as if he has worshipped idols': *idolatry means handing over control to something else.*"⁴

R' Shlomo Wolbe zt'l writes, "Another technique as destructive as spanking, or perhaps even worse, is yelling. When a parent screams at his child, bystanders can easily detect the child's terror. Screaming so powerfully affects the child's nerves that he begins to shake. It is much worse than a light spanking...What should we do when a child doesn't listen? We should express our request repeatedly and in different ways until the child hears and appreciates what we are asking. This is part of the wisdom of education: knowing *how to speak and when to speak.*"⁵

Bamidbar 20:7-12

וידבר יהוה, אל-משה לאמר
 קח את-המטה, והקהל את-העדה אתה ואהרן אחיך, ודברתם אל-הסלע לעיניהם, ונתן מימיו;
 והוצאת להם מים מן-הסלע, והשקית את-העדה ואת-בעירם
 ויקח משה את-המטה, מלפני יהוה, כאשר, צוהו

¹ Metzudas Dovid: התאוה שיש לאדם בימי הילדות והנערות המה מבלי תועלת, ולכן הזהר מאד מאד

² BT, Shabbos 105b

Chullin 7b³

⁴ By His Light, Characters and Values in the Service of G-d, Ktav Press, p.204

⁵ Planting and Building, Raising a Jewish Child, R' S. Wolbe p.48-49

ויקהלו משה ואהרן, את-הקהל--אל-פני הסלע; ויאמר להם, שמעו-נא המרים--המן-הסלע הזה, נוציא לכם מים וירם משה את-ידו, ויך את-הסלע במטהו--פעמים; ויצאו מים רבים, ותשת העדה ובערו ויאמר יהוה, אל-משה ואל-אהרן, יען לא-האמנתם בי, להקדישני לעיני בני ישראל--לכן, לא תביאו את-הקהל הזה, אל-הארץ, אשר-נתתי להם

יען לא האמנתם בי. גלה הכתוב שאולי חטא זה בלבד, היו נכנסיו לארץ, כדי שלא יאמרו עליהם כעון דור המדבר שנגזר עליהם שלא יכנסו, כך היה עון משה ואהרן; והלא "הצאן ובקר ישחט" (במדבר יא, כב) קשה מזו? אלא לפי שבסתר, חסך עליו הכתוב, וכאן שבמעמד כל ישראל, לא חסך עליו הכתוב מפני קדוש השם

Ramban (Bamidbar 20:8):

וה"ר רבי משה (סוף פ"ד משמנה פרקים) סבר בו סברא ואמר **כי משה רבינו ע"ה חטאו הוא שנטה לצד הרגזנות באמרו שמעו נא המורים דקדק עליו הש"י שיהיה אדם כמוהו כועס לפני עדת בני ישראל במקום שאין ראוי בו הכעס** וכל כיוצא בזה בדין האיש ההוא חלול השם מפני שמתנועותיו כלם ומדבריו היו למדים והיו מקוים להגיע בהם אל הצלחות העולם הזה והעולם הבא ואיך יראה עליהם הכעס והוא מן הפעולות הרעות ולא תבא כי אם מתכונה רעה מתכונות הנפש

ויאמר אלעזר הכהן אל-אנשי הצבא הבאים למלחמה זאת חקת התורה אשר-צוה - **Bamidbar 31:21**: יהוה את-משה:

Rashi: ויאמר אלעזר הכהן וגו'. לפי שבא משה לכלל כעס בא לכלל טעות, שנתעלמו ממנו הלכות געולי גוים, וכן אפה מוצא בשמיני למלואים, שנאמר "ויקצף על אלעזר ועל איתמר" (ויקרא י) - בא לכלל כעס בא לכלל טעות, וכו' בשמעו נא המרים (במדבר כ') "ויך את הסלע" - על ידי הכעס טעה

ויחראף יהוה במשה ויאמר הלא אהרן אחיך הלוי ידעתי כי ידבר ידבר הוא וגם - Shemos 4:14: הנה הוא יצא לקראתך וראך ושחך בלבך:

Bamidbar 12:9: ויחראף יהוה בם וילך:

Ha'Emek Davar (Bamidbar 12:9): דאלו: ויהיה העונש לאחר שהלך חרוון. אלא כבש חרונו ואחר שהלך ענש את מרים

Koheles (7:3): טוב כעס משחק כי ברע פנים ייטב לב - *Anger is better than laughter, because a sad face is good for the heart.*

טוב כעס משחוק טוב כעס שכוּעס הקב"ה על הצדיקים בעוה"ז משחוק שמשחק - **Shabbos 30b**. הקב"ה על הרשעים בעולם הזה

Rashi on the Gemara: משחוק עם הרשעים - שנותן להם שעה משחקת כדי להאכילן חלקן ולטורדן מן העולם הבא

Sukkah 52b

אמר רבי שמעון בן לקיש

יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר (תהלים לז, לב) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו שנאמ' (תהלים לז, לג) ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו

The **Chafetz Chaim** zt'l would say, "The fact that a human being is unable to become perfect does not mean that he can therefore neglect his duty to be good."⁷

⁶ And Hashem became angry at Aharon and Miriam for speaking about Moshe Rabbeinu, Bamidbar Chapter 12.

⁷ The Chafetz Chaim, by R' M.M. Yoshor, Artscroll